

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA 2.0

Tanítási segédlet

készítette: Dobos Eszter, Hollósy Réka

Kedves Pedagógusok!

Jelen tanítási segédlet a Székesfehérvári Vörösmarty Színház *Az Ember Tragédiája 2.0.* című előadásához készült, középiskolai korosztály számára.

Célunk, hogy a kiadványban található játékok, témafelvetések segítségével a diákok felkészülhessenek a színházlátogatásra, előzetesen ismerkedjenek az előadás központi kérdéseivel, színházi és irodalmi formanyelvével, illetve, hogy az előadás megtekintését követően struktúráltnan oszthassák meg egymással élményeiket.

A segédlet összeállításánál azonban arra is figyeltünk, hogy a gyakorlatokhoz ne legyen szükséges egyik műnek (Madách: *Az Ember Tragédiája*; Darvasi-Márton-Tasnádi-Závada: *Az Ember Tragédiája 2.0.*) ismerete sem, így akár a tananyagba illesztve *Az Ember Tragédiájához* is érdekes ellenpont lehet abban az esetben is, ha az előadás megtekintésére nincsen lehetőség.

Dobos Eszter, Hollósy Réka

TARTALOMJEGYZÉK

Madách Imre és Az Ember Tragédiája	3
Az Ember Tragédiája 2.0.	5
Az Ember Tragédiája 2.0., mint többkezes történet	6
Középiskolai korosztály és a többkezes történetek	7
Feladatok az előadás megtekintése előtt	9
Lucifer és az Úr vitája	9
2. Ádám és Éva utazása	10
3. Kapcsolódó fogalmak	11
4.Előadásképek	12
Feladatok az előadás megtekintése után:	14
1.Élménybeszámoló	14
2. Összehasonlítás	14
3.Variációk egy témára	17
Források:	20

Madách Imre és Az Ember Tragédiája

“Egész művem alapeszméje az akar lenni, hogy amint az ember Istentől elszakad, s önerejére támaszkodva cselekedni kezd: az emberiség legnagyobb s legszentebb eszméin végig egymásután cselekszi ezt. Igaz, hogy mindenütt megbukik, s megbuktatója mindenütt egy gyöngé, mi az emberi természet legbensőbb lényében rejlik, melyet levetni nem bír (ez volna csekély nézetem szerint tragikum), de, bár kétségbe esve azt tartja, hogy eddig tett minden kísérlet erőfogyasztás volt, azért mégis fejlődése mindig előbbre s előbbre ment, az emberiség haladt, ha egy küzdő egyén nem is vette észre, s azon emberi gyöngét, melyet saját maga legyőzni nem bír, az isteni gondviselő vezérlő keze pótolja, mire az utolsó jelenet „küzdj és bízzál”-ja vonatkozik. Az egyes képeket vagy momentumokat aztán úgy igyekeztem egymás után helyezni, hogy azok egy bizonyos cselekvő személynél is mintegy lélektani szükségből következzenek egymásból. “

Madách Imre levele Erdélyi Jánoshoz

A műfajt a misztériumdrámák újkori változataiban találja meg. Calderón *Nagy világszínháza*, Goethe *Faustja*, Byron *Káinja* a példaképek, de hat rá Milton nagy vallásos eposza, *Az elveszett paradicsom* is. A mű azonban egyikhez sem hasonlít. A mennyei kezdetet pedig Goethe is, ő is a Bibliából, *Jób könyvéből* vette, és ezzel az isten és ördög közötti fogadással kezdődtek már általában a középkori misztériumok is. Hanem a biblikus keret valóban csak keret: a drámai költemény színtere az emberi történelem. Madách közvetetten ismeri Hegel történetfilozófiáját, és jártas a kor társadalmi elméleteiben, az utópistákéban is, ismeri materializmus és idealizmus küzdelmét a tudományos életben. Mindezt egységes gondolatmenetté formálja, amelyen belül a korokon átszáguló cselekmény folyamán felmerül minden probléma, ami a kiábrándulás emberöltőjében foglalkoztatta a művelt elméket. Főlöszleg ezt a nagy művet akár pesszimistának, akár optimistának minősíteni: benne van minden aggodalom és minden remény együtt, ami csak gyötörte a művelt főket.

A kész művet elküldte ismeretlenül Arany Jánosnak. A végső megoldás sokat köszönhet Arany stilisztikai tanácsainak. A nagy költő felismerte a műben a remekművet, és segítette irodalmi érvényesülését. De színpadi előadásra talán maga Madách sem gondolt. Hanem amikor 1861-ben megjelent, irodalmi siker volt, ismertté tette költője nevét.

A megjelenésétől fogva elismeréssel fogadott mű azonban csak huszonhárom évvel a költő halála után került színpadra. Paulay Ede, a nagy rendező látta meg benne az előadható drámát. És azóta úgyszólván évtizedről évtizedre minden korszak legsikeresebb magyar

drámája, rendezők versengenek színpadra állításáért, színészek vágya, hogy eljátszhassák Ádámot, Évát vagy Lucifert. És még a mellékesnek látszó személyek is kitűnő szerepeknek bizonyulnak.

És közben *Az ember tragédiája* szakadatlan vita tárgya. Megjelenése óta nem volt olyan emberöltő, amelyben nagy vita ne támadt volna értékelése körül. És amiről ilyen hevesen kell újra meg újra vitatkozni, az kétségtelenül nagyon is élő és nagyon is jelentékeny mű.

Eszméinek gazdagsága mindenki számára ad lelkesednivalót és kifogásolnivalót. Attól függően, hogy mit olvasunk ki belőle nagyobb hangsúllyal, lehet lelkesen dicsérni és indulatosan elutasítani... csak közömbös nem lehet iránta sem olvasó, sem néző. Szakadatlanul gondolatokat kelt, és indulatokat ébreszt.

És nincs még egy mű, amelyből ily világosan rajzolódna elénk, hogy mi minden foglalkoztatta a reformkorban induló, a forradalmat és bukását átélő s a század nagy kiábrándulásáig eljutó nemzedék műveltebb elméit, mint *Az ember tragédiája*: az eszmék keletkezésének, elavulásának és új eszmék keletkezésének ez a nagy történelmi körképe. Ugyanaz az évtized szülte, mint Ibsen *Peer Gyntjét* és Flaubert drámai költeményét, a *Szent Antal megkísértését*.

A három nagy alkotóművész nem tudott, nem tudhatott egymásról, de végső lényegükben mind a három nagy mű arról szól, hogy az eszmék kelnek és múlnak, de él az ember, aki egyre új gondolatrendszereket formálva halad a maga útján. Mind a három a kiábrándulás látomása, de mind a három a kiábrándulásait túlélő, diadalmas emberé is.

(Forrás: MEK)

Peer Gynt tematikája: Sok irodalomtudós úgy véli, hogy Peer Gynt képében a szerző a 19. század tipikus hőjét mutatta be. Per felelőtlen opportunist, megbízhatatlan ember. A fő problémát Ibsen kortársainak személytelenségének nevezhetjük, amely a polgári társadalomban rejtett. Sok akkori fiatalnak nem volt különleges akaratmagja. Ibsen nagyon világosan felveti a középparasztok szürke létének problémáját. Per édesanyja meséin nőtt fel, ezért lett olyan furcsa alak. Álmod és valóság keveredtek a fejében. A "Pera Gynt" témája a mai napig releváns.

(forrás: drunkentegu)

Szent Antal megkísértése tematikája:

A IV. században élt Remete Szent Antal képzeletgazdag vízióinak leírásával Flaubert egyrészt romantikus fantáziájának burjánzását, másrészt a kísértéseket, szent látomásokat, valamint az esendő embert csábító test és a lélek megkísértéseit érzékelteti. Az illúziók és a hit zsákutcájának leírása is leleplező szándékú, a regény felszíne alatt húzódó igazi szándék minden bizonnyal a kisszerű emberi gondolkodás kritikája.

(forrás: sulinet)

Az Ember Tragédiája 2.0.

„Egy irodalmi alkotás addig él, amíg a későbbi szerzők hozzányúlnak: átdolgozzák, továbbírják, parodizálják. Az, ami Madáchot foglalkoztatta – rákérdezni a teremtés értelmére – változatlanul érvényes, viszont a Madách óta eltelt bő másfél évszázad sok új történelmi tapasztalatot hozott, amelyek valósággal megkövetelik a Tragédia továbbgondolását.”

/Márton László/

„Madách műve hatalmas ívű, lezárt gondolati egész. Valójában nem az Az ember tragédiája című drámát folytattuk, hanem az abban használt formát és kulturális toposzt használtuk fel és gördítettük tovább.”

/Tasnádi István/

Az Ember Tragédiája 2.0. az eredeti mű hangulatát, szerkezetét követi. Azt a gondolatot járja körül, hogy a Tragédia megírása óta eltelt több mint másfél évszázad milyen történetekbe, dilemmákba sodorná Ádámot és Évát. A Tragédiával szemben nem törekszünk teljességre, szemelvényessége abból is származik, hogy a színek négy külön író tollából származnak.

Szerkezetileg a következőképpen épül fel:

- I. Márton László: A keretjáték eleje
- II. Darvasi László: Titanic-bál
- III. Závada Pál: A nagyváradi-berlini szín
- IV. Márton László: Délfrancia szín
- V. Tasnádi István: Csendes-óceáni szín
- VI. Márton László: A keretjáték vége. Befejezés

Márton László **keretjátékában** posztapokaliptikus időkben, egy új bolygóként láthatjuk a paradicsomot, ahol Ádám és Éva egyetlen emberpárként maradtak. Tudják, hogy van múltjuk, vannak közös emlékeik, de valójában nem emlékeznek. Ez felvetés teremt lehetőséget egy új kezdetre.

A II. szín a Titanicon játszódik, az 1900-as évek elején. A történetben olyan vezéreszmék jelennek meg, mint a szabadversenyos kapitalizmus, a freudizmus, Nietzsche tézise, miszerint az ember felsőbbrendűvé lehet. A Titanic színnel elkezdődik a modern ember botorkálása az egyre gyorsuló világban, ahol Ádám ünnepelt mérnökként száll fel a huszadik század szimbólumának is tartott, hullámsírra kárhoztatott Titanicra, ahol még „csak” a magánember és sikeres ember kerül antagonisztikus ellentétbe egymással.[1]

Závada Pál **III. színe** a Nagyvárad-Berlin tengelyen játszódik, Ádámja Nagyváradról indulva jut el az 1930-1940-es évek Berlinjéig, hogy aztán a berlini fal leomlásával tetőzze be a maga karriertörténetét.

„Ádám figurája egy nagyváradai művelt polgári családi miliőbe született bele. Egy rendkívül modern, felvilágosult, minden művészeti ág iránt érdeklődik, és van annyira tébolyult és kalandor, hogy felizgatják a Németországban elindult folyamatok, és Berlinbe vágyik. Ádám egy csomó mindent egyesíthet magában: esendőségeket, erényeket és bűnöket, amelyek erre a közép európai tébolyult, és különféle eszmék vonzásába került értelmiségi figuráknak a modellje lehet, aki persze megpörkölődik a hatalom és a politikum által. Ilyen történetekbe próbáltam őt belevetni, erre jó volt egy határmenti, odacsatolással-visszacsatolással az országot változtató város, egy magyar kulturális tradíció helyszíne, közép-keleteurópai nemzetközi eszmék áramlásának keresztútján fekvő hely.” [4]

A IV. Délfrancia színben Márton László kalauzolja el a nézőt az 1930-as évek kihívásai között. Az író Picassót egy zárt jelenetben mutatja be, aki az elején még egy idősödő férfi, aki jól tartja magát, a végén már egy kifosztott öregember, akit otthagyt a felesége, akitől már nem vesznek olyan lelkesen képeket a műkereskedők, akiről a műkritikus azt mondja, hogy “valaha nagy festő volt, most már sajnos csak egy zseni”. [4]

Tasnádi **V. Csendes-óceáni színe** a közeli jövőben játszódik a Csendes-óceánon egy Franciaország-méretű szemétszigeten, és olyan témákat boncolgat, mint a túlkínálattal felpörgetett, túlingerelt fogyasztói társadalom kialakulásának lehetséges következményei.

A keretjáték záró szakaszában pedig az eredeti Tragédiához hűen Lucifer és az Úr konfliktusában kell állást foglalnia az immár rengeteg élménnyel gazdagodott emberpárnak.

Az Ember Tragédiája 2.0, mint többkezes történet

„Létrejöhét-e négy különböző vérmérsékletű és világszemléletű szerző szövegeiből egységes irodalmi alkotás?”

Márton László

Az Ember Tragédiája 2.0.-t bár egy előadásként láthatja a közönség, valójában négy kortárs író - Darvasi László, Márton László, Tasnádi István és Závada Pál- tollából származik.

A keretszint felvetését a négy közbenső szín tölti fel, négy különböző epizód, amelyek önmagukban is kerek egész egységet alkotnak. A színeket Márton László hivatott összekötni a keretjáték végében.

Érdekes megfigyelési szempont lehet az előadás megtekintéséhez, hogy a különböző szövegrészleteknek mennyire tudnak, szándékoltak egy egészet alkotni.

Az alkotófolyamatról így nyilatkozott Tasnádi István:

„A szerzőtársakkal mindössze kétszer egyeztettünk, leginkább azért, hogy ne legyenek átfedések a felhasznált korszakokban, és hogy az elmúlt évszázad minden fontosabb történelmi vagy szellemfilozófiai fejleményére reagáljunk. Azután párhuzamosan dolgoztunk, és nem szóltunk bele a másik szövegébe. “ [5]

Középiskolai korosztály és a többkezes történetek

A „többkezes” történetek, irodalmi alkotások a középiskolások számára is érdekesek és ismerősek lehetnek. Példának okáért Az Ember Tragédiája 2.0. egyik szerzője is vett már részt hasonló alkotófolyamatban. Az ebből készült ifjúsági regénysorozat a Időfutár címen a Pagony kiadó gondozásában látott napvilágot és híresült el a 12-18 éves korosztály körében, Tasnádi szerzőtársai Jeil Viktória és Gimesi Dóra voltak.

Néhány mondat arról, hogyan is születtek az Időfutár sorozat részei:

„A fejezetek megírása előtt közösen ötletelnek. Mindenki bedob néhány fordulatot, poént a közös kalapba, aztán spontán alakul ki, hogy ki fogja megírni az adott fejezetet. Tasnádi István szerint az a legfontosabb az ilyen szituációban, hogy lejjebb adjunk az egónkból, és ne ragaszkodjunk görcsösen a saját jó ötleteinkhez, hanem merjük azokat közössé tenni.”

Szintén a Tasnádi- Jeil szerzőpáros jegyzi a Kettős:Játék című drámát, melyben két fiatal megismerkedését követhetjük végig chat-beszélgetéseken keresztül, úgy hogy a lány nézőpontját Jeil Viktória, a fiút Tasnádi István írta meg.

A fent említett művek jó kiindulás pontot jelenthetnek ahhoz, hogy a középiskolai korosztállyal beszélgessünk, gondolkozzunk Az Ember Tragédiája 2.0. keletkezésének körülményeiről.

Segítő kérdések a témához:

- Hányan írhatnak egyszerre egy történetet?
- Hogyan lehet különböző írók alkotásait összeilleszteni? Milyen elő- és milyen utómunkát kíván?
- Ti tést tudátok venni egy ehhez hasonló folyamatban?
- Egy művész nézőpontjából milyen lehetőségek és milyen nehézségek merülhetnek fel egy ehhez hasonló alkotófolyamatban?

Feladatok az előadás megtekintése előtt

1. Lucifer és az Úr vitája

Az Ember Tragédiájában és az 2.0 változatban is az egyik fő kérdés, hogy mi értelme/ van e értelme a teremtésnek, az emberi életnek. Az Úr lehetőséget ad Lucifernek - aki a rossz szükségszerűségének, a teremtés öncélúságának elvét képviseli - hogy bizonyítsa nézeteit. Olvassátok el ezt a jelenetet az eredeti és az új változatban:

Az Ember Tragédiája

AZ ÚR

S te, Lúciŕ, hallgatsz, önhittén állsz,
Dicséretemre nem találŕ-e szót,
Vagy nem tetszik tán, amit alkoték?

LUCIFER

S mi tessék rajta? Hogy néhány anyag
Más-más tulajdonokkal felruházva,
Miket előbb, hogysem nyilatkozána,
Nem is sejtettél bennök, úgy lehet,
Vagy, ha igen, másítani nincs erőd,
Néhány golyóba összevissza gyúrva,
Most vonzza, űzi és taszítja egymást,
Néhány féregben öntudatra kél,
Míg minden megtelt, míg minden kihűlt,
És megmarad a semleges salak. -
Az ember ezt, ha egykor ellesi,
Vegykonyhájában szintén megteszi. -
Te nagy konyhádba helyzed embered,
S elnézed néki, hogy kontárkodik,
Kotyvaszt, s magát Istennek képzei.
De hogyha elfecsérli s rontja majd
A főztet, akkor gyúlsz késő haragra.
Pedig mit vársz mást egy műkedvelőtől? -
Aztán mivégre az egész teremtés?
Dicsőségedre írtál költeményt,
Beléhelyezted egy rossz gépezetbe,
És meg nem űnod véges végtelen,
Hogy az a nóta mindig úgy megyen.
Méltó-e ilyen aggastyánhoz e
Játék, melyen csak gyermekszív
hevílhet?

Hol sárba gyűrt kis szikra mímeli
Urát, de torzalak csak, képe nem;
Végzet, szabadság egymást üldözi,
S hiányzik az összhangzó értelem. -

AZ ÚR

Csak hódolat illet meg, nem bírálat.

(...)

LUCIFER

Nem úgy, ily könnyen nem löksz el
magadtól,
Mint hitvány eszközt, mely felesleges lett.
-
Együtt teremtének: osztályrészemet
Követelem.

AZ ÚR (gúnnyal)

Legyen, amint kívánod.
Tekints a földre, Éden fáí közt
E két sudar fát a kellő középén
Megátkozom, aztán tiéd legyen.

LUCIFER

Fukar kezekkel mérsz, de hisz nagy űr
vagy,
S egy talpalatnyi föld elég nekem,
Hol a tagadás lábát megveti,
Világodat meg fogja dönteni. (*Indul.*)

Az Ember Tragédiája 2.0.

LUCIFER

Az ember kiskorú. Az is marad.
Fájdalma nyers, öröme gyermeteg.
Mégis fenntartom ajánlatomat.
Azt ajánlom: kössünk új fogadást!
Tedd az embert ismét emlékezővé!
Tedd lehetővé azt, hogy betekintsen
a múlt idő eseményeibe!
A tanulságot szűrje le belőlük!
Ha romlatlan marad továbbra is,
és képes másodszorra elkerülni
mindazokat a szörnyű vétkeket,
melyek a Föld pusztulását okozták,
akkor te nyertél, és én elenyésem
– kiiktattad a világból a Rosszat –,
vagy az angyalok egyike leszek,
akik zengik: „halleluja”, „hossanna”,
hacsak nem másként nyalják seggedet.
Nem fogsz csalódni: nyelvem nekem is van.
(Nyelvet ölt.)

AZ ÚR HANGJA

És mi történik akkor, ha te nyersz?
Ami persze ki van zárva – de mégis!

LUCIFER

Ugyan már, Főnök! Nincs követelésem.
Vagy attól félsz, hogy az emberi faj
ismét emlékezik és képzeleg?
Hogy szembenéz a kétségeivel?
Ez lesz, ha én nyerek, de semmi több.
Adj nekem az időből egy falatnyit!
Ha én abba beleharaphatok,
bele is akaszodom, mint a bulldog,
és meglátod, nekem lesz igazam.

AZ ÚR HANGJA

Hát jó. A modern fizika szerint
ide-oda vezetnek az időben
az úgynevezett féregjáratok.
Ezek közül négyet neked adok,
hogy múltjába az ember áthaladjon.”

- A. Milyen különbségeket és milyen hasonlóságokat véltek felfedezni a két részlet között? Vegyétek figyelembe a következő szempontokat (szóhasználat, karakterek jelleme, konkrét történetre utaló dolgok)
- B. Kiscsoportokban beszéljétek meg és írjátok le a következőket:

Ha mi a jelenben olyat akarnánk mutatni Ádámnak és Évának, amittől bízni kezdenek az élet értékeségében, ezt mutatnánk:

- 1.....
- 2.....
- 3.....

Ha mi, Luciferként a jelenben olyat akarnánk mutatni Ádámnak és Évának, ami az élet értelmetlenségére, hibáira világít rá, ezt mutatnánk:

- 1.....
- 2.....
- 3.....

2. Ádám és Éva utazása

A madáchi és a 2.0. verzióban is különböző színek tematizálják, tagolják Ádám és Éva útját. Ezekben a színekben az emberpár két tagja különböző korabeli, történetbe illő szerepekbe bújik.

Pl. Ádám, mint Picasso; Éva, mint Picasso felesége

- A. Alakítsatok kiscsoportokat! Játsszatok el a gondolattal, hogy a Vörösmarty Színház titeket kért fel Az Ember Tragédiája 2.0. megírására, így 4 színt kell kitalálnotok. Gondoljátok ki a saját érdeklődési körötök alapján, hogy milyen történetekbe, keveredne Ádám és Éva XX. vagy XXI. században és milyen szerepbe bújtatnátok őket.
- B. Rajzoljátok meg a kedvenc kitalált színeteket főbb momentumait képregényként az alábbi keretekbe:

--	--	--

3. Kapcsolódó fogalmak

Az előadásban rengeteg XX.-XXI. századi személyiség, esemény, építmény, fogalom jelenik meg. Néhányat ki is gyűjtöttünk ezek közül:

PICASSO	BERLINI FAL	LENI RIEFENSTAHL	CHARLIE PARKER
ELVTÁRS	GETTÓ	SZTÁLIN	SZOCIALIZMUS
KAPITALIZMUS	FASIZMUS	TŐZSDE	CHILDFREE MOVEMENT

- A. Beszéljétek meg, hogy mit takarnak a nevek, kifejezések. Jelöljétek meg azokat, amiket nem ismertek. Keressétek ki ezekről minél több információt a telefonotok segítségével a neten.
- B. Nyomtassátok ki a szavakat és húzzatok belőle, mindenki próbálja meg körülírni azt nevet vagy kifejezést, amit húzott úgy, hogy a többiek ki tudják találni.
Ha ezzel készen vagytok, ismételjétek meg a kört: húzzon mindenki új kártyát, de ezúttal már csak egy szót mondhat mindenki (egy erős asszociációt) ennyiből kell kitalálnia a többieknek, hogy mire gondolt.

4.Előadasképek

Nézzétek meg az alábbi fotókat az előadásból. Gyűjtsétek össze kinek mi jut eszébe ennek kapcsán, hogy képzeli az előadást. Egyszavas asszociációtól kezdve bármit modnhattok, színeket, színész neveket vagy akár meg is tippelhetitek a képek alapján az előadás hosszát

Feladatok az előadás megtekintése után:

1.Élménybeszámoló

Osszátok meg egymással, kinek milyen élmény volt a színházi előadás! Miben volt más, mint az elvárásaid? Hogy érzed, melyik mű szólított meg jobban: az eredeti vagy a mai változat? Miért?

2. Összehasonlítás

Olvassátok el az alábbi részletet Az ember tragédiája 2.0-ból! Hasonlítsd össze a madáchi Ádámot és Évát a Márton László keretjátékában megjelenő Ádámmal és Évával! Mik a jellembeli hasonlóságok és különbségek? Mik a motivációik? Hogyan viszonyulnak a múlthoz, jelenhez, jövőhöz?

Paradicsomi táj, amilyen az Eufrátesz vidéke lehetett az ember felbukkanása előtt. Változatos növényzet, színes gyümölcsök, virágok, madarak. A háttérben egy úrhajó füstölgő roncsai. Az égbolton egy világoskék égitest, örvénylő ciklonokkal és a szárazföld kontúrjaival. Jön két szkfanderes emberi lény. Beszédük ki van hangosítva mindaddig, amíg rajtuk van az úrruha. Nevük is van, bár ők nem tudják, vagy inkább elfelejtették: Ádám és Éva.

ÉVA

Mi történt? Hol vagyunk?

ÁDÁM

Nagy utazás volt,
de nem tudom, ki küldött és miért.
Nézd csak! Az, ott! Az volt az úrhajónk.

ÉVA

Lényeg, hogy mi ketten megmenekültünk.

ÁDÁM

Addig élünk, amíg tart a palackban
az oxigén. Ha kifogy, meghalunk.
Addig kellene rájönnünk: vajon
kik vagyunk? Honnan jöttünk? Merre tartunk?

ÉVA

Jó kérdés, de most ne ezzel törődj!
Inkább vedd észre, milyen szép a táj!
Érintetlen. Majdnem tökéletes.
Kár, hogy a füstölgő roncs belerondít.

ÁDÁM

E bolygónak tehát van légköre.
Ha így van, akkor még az is lehet,
hogy baj nélkül be tudjuk lélegezni.
Kipróbálok.

ÉVA

Vigyázz! Légy óvatos!
Mi lesz, ha mérges gázzal van telítve?

ÁDÁM

Tudd meg: más választásunk nemigen van.
Palackunkban fogytán az oxigén,
félórányi talán a tartalék,
utána mindketten megfulladunk.
Nem jobb a lassú, kínos fulladásnál
a mérges gáz okozta gyors halál?
(Kioldja a zárszerkezetet, leemeli a szkafander sisakját.)
Beszívom... kilehelem... semmi baj!
Másodszor... harmadszor... még mindig élek.
Semmi bajom!

ÉVA

Hadd próbáljam ki én is!

(Leoldja sisakját.)

Friss levegő! Pont olyan, mint a régi!
De mégsem olyan. Jobb a réginél!
Amaz porral és füsttel volt tele,
emez pedig fűszeres illatokkal.
Fölöslegessé vált az űrruha!
(Kibújik a szkafanderből.)
A saját bőrömben is jó nekem.
ÁDÁM (szintén kibújik a szkafanderből)
Nincs itt se túl meleg, se túl hideg.
Nicsak! Itt folydogál egy kis patak.
(Lefröcsköli Évát, aki félreugrik.)
Szép tiszta víz...

ÉVA

Mégse igyál belőle!

Mi van, ha fertőzött vagy mérgezett?

Tudod, mit? Feláldozom magamat,

és én kortyolok elsőként a vízből.

Érzem, hogy jó a víz. Nem is tudom,

hiába is próbálom felidézni,

mikor ittam hasonló friss vizet!

ÁDÁM (ő is iszik)

Igazi jutalom e gyönyörű hely!

És... olyan szép vagy te is... mint a táj.

Nem Éva voltál – így rémlik nekem! –

egy rég letűnt időszak napjain?

És én? Ki voltam én? De hagyjuk ezt!

Nem ez a lényeg.

ÉVA (kihívóan)

Hanem? Micsoda?

ÁDÁM

Az, hogy: mitől van ilyen nagy szerencsénk?

Vajon megérdemeltük? Ez a kérdés.

Ha igen, akkor mi az érdemünk?

Mi volt az a nagy jó cselekedet,

amelynek fejében kiszabadultunk –

honnan?

(...)

ÁDÁM (az Úrhoz és Luciferhez)

Vitátokból egy szót sem értek.

ÉVA

Én sem!

Csak azt látom, készültök hozni döntést

rólunk, az emberről – de nélkülünk!

ÁDÁM

Az bűn talán, ha ismerni akarjuk

a múltunkat, hogy mi volt azelőtt,

és okulni ebből jövőnkre nézve?

MICHAEL

Gyerekek, jaj, ne hülyéskedjete!

Ne zavarjátok a nagyok vitáját!

Kicsik vagytok még az ilyesmihez!

GÁBRIEL

Menjetek innen! Ott a hús csalit!
Ízleljétek a sok pompás gyümölcsöt!

RAFAEL

Ne féljete! A tudás fája nincs
a fák közt, sem az örök életé!

URIEL

Ne a múltat, ne a jövőt, hanem
egymás testét ismerjétek, de jól!

ÁDÁM

Való igaz: ahhoz semmi közünk,
ha vitatkozik főnök és beosztott.

ÉVA

Gyümölcs, gyümölcs! Gyönyör, gyönyör!

ÁDÁM

Gyanú, gyanú!

ÉVA

Gyerünk, gyerünk!
(Az angyalok kivezetik őket.)

3.Variációk egy témára

Az ember tragédiája 2.0 nem csupán négy különböző író tollából származik, de magát az előadás is négy rendező rendezte: Bagó Bertalan (Csendes-óceáni szín) Hargitai Iván (A nagyvárad-berlini szín), Horváth Csaba (Dél-francia szín) és Szikora János (Keretjáték, Titanic). Kis csoportokban gyűjtsetek egy-két formanyelvi jellegzetességet mind a négy rendező rendezéséhez? Ki hogy használta a jelmezeket, díszleteket, a mozgást? Van-e olyan film vagy sorozat, amikhez tudjátok ezeket a látványvilágokat hasonlítani?

Továbbra is kis csoportokban maradva tervezetek egy videoklipet a Belga Az ember tragédiája című számának egy-egy részletéhez! Hol játszódik? Mi a díszlete? Milyen jelmezeket viselnek a szereplők? Milyen színészek szerepelnének benne? (akár külföldi, akár itthoni színészekre is gondolhattok)

Ha kész, a videoklip tervét osszátok meg a többi csoporttal!

Részletek:

1.

Ádámtól és Évától kezdem
Először ott voltak benn Istenben
Totál kómában öntudatmentesen
Növényi létben és szemérmetlen
Jött az a Lucifer és keltette a vágyat
Ennyi pont elég is volt a kezdő párnak
Kiakadt az Úr, de bitangul
Hogy a fejére nő ez a fiatalúr
Dualizmust akarsz?
Meg öntudatot?
Kérdezte Isten.
Akkor húzzál földre parasztnak mondta és haragra gerjedt
Ilyedtükben amazok meg felvették a levelet
És indult az ember tragédiája
Amikor leküldte az Úr őt a matériába

2.

Egyiptom az ókorban
Ahol a fáraó magányos
Mert a dicsőségtől még
Nem lesz családos
Hiányzik a nő menthetetlenül
Leuralja a "mondhatatlan úr"
Felszabadítja a rabszolgákat
Így menekül a demokráciába
Az 5. színben Athénban
Miltiádészként demokrata
De két demagóg beszélget
És kimondják mi a népítélet
A szabadság és egyenlőség
Szép eszmék csak rögeszmék
„A gép forog
Az alkotó pihen”

3.

Róma, harc és szex
Sergiolus nem élvezzi az életet
Mert sejti már hogy az ilyen virág hervatag
A kacagás sem valódi csak fogva tart
Hedonizmusból fordul át a kereszténység felé
Új népet, új eszmét Istentől remél

7. Konstantinápoly

Tankréd kereszteslovag
De amint meglátja Évát

Rideg lesz a zárdafal
Prágában a 8-ban
A késői középkorban
Hé Kepler mi a horoszkóp
A drága Borbála nekem is megvolt
De ne is csodálkozz ezen
Ha a föld helyett a csillagokat lesed
Kilenc, Párizs, elaludt a lantom
Ádám álmodja, hogy Kepler, az meg, hogy Danton
Álom az álomban, tehát szerkezetileg.
Lucifer a kilencesben nem jelenik meg
Tíz, Prága, Ádám ébredszik, aztán a tanítványának fejteget valamit
Ami egy új világ perspektívája, a felvilágosodás gondolatvilága

„A gép forog
Az alkotó pihen”

4.
Tizenegy, London, Madách jelene,
Ádám meg csak a történet szemlélője
Kapitalizmus, szabad verseny, „kutyáknak harca ez egy konc felett”
Tizenkettő, ne szalaszd el, ez a tökéletes társadalom a falanszter
Platón őrzi a sok-sok marhát,
Michelangelo széklábat gyárt
A 13. tragikus színben
Ádám, csalódott, bús volt, meg minden
Lucifer meg izomból fűzte
Hogy jöjjön fel vele ki oda az űrbe
Mert a tiszta szellem ott lakik fent
Az anyag neki kín börtön itt lent
Ádámnak be is jött ez
az ötlet
Repült, de pont amikor majdnem ott lett
Meborzongatta a hideg űr
Ahol élő énje megsemmisül
3700-nál fordult vissza
Mert az ember célja a küzdés maga
Az Eszkimó szín a Mad Max jéggel
Olvasd el most, vagy max majd éjjel

5.
A 15-ben Ádám
felébredt
És ráébredt, hogy csak álmodta az egészet
Sürgősen öngyilkos akart lenni
De Éva az anyaságát épp bejelenti
A létkérdést Ádám felteszi

De a jóisten fraktálos választ ad neki
Majd kiosztja a szerepeket
És elmond magától egy idézetet
„Ember küzdj és bízva bízzál”
Ha ezt megteszed, a többit bízd rám

„A gép forog
Az alkotó pihen”

Források:

1. https://szinhaz.online/az-ember-tragediaja-vorosmarty-szinhazban/?fbclid=IwAR186Cc7KJ-oFg3K7NiH1ELDLF2glfP1ymRrhDcE4S-Zc9o95EexpH_QiWk
2. <https://www.vorosmartyszinhaz.hu/hirek/1950-szinrol-szinre-az-ember-tragediaja-20-a-keretjatek>
3. <https://vorosmartyszinhaz.hu/hirek/1952-szinrol-szinre-az-ember-tragediaja-20-a-titanic-szin>
4. <https://denagy.hu/kultura/az-ember-tragediaja-folytatasanak-egyik-felvonasa-a-nagyvarad-berlin-tengelyen-jatszodik/>
5. <https://www.pagony.hu/6-kulisszatitok-az-idofutarrol>